

ISPARTA ENGELSİZ YAŞAM BAKIM REHABİLİTASYON VE AİLE DANIŞMA MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/55

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun
22.09.2022 tarihli ve 2022/659 sayılı kararıyla
oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	2
2.2. MERKEZ PERSONELİ	4
2.3. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER.....	5
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	6
3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	6
3.2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI.....	8
3.3. SAĞLIK VE BAKIM HİZMETLERİ.....	8
3.4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ.....	9
3.5. BESLENME VE YEMEKHANE	9
3.6. FAALİYETLER VE GÜNLÜK YAŞAM	10
3.7. DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM, ZİYARET VE AİLELERLE ETKİLEŞİM.....	11
3.8. KONTROL YÖNTEMLERİ	11
4. DEĞERLENDİRME	11
5. TAVSİYELER.....	12
5.1.MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER	12

KISALTMALAR

BM : Birleşmiş Milletler

CPT : Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi

OPCAT :İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel olarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı "*bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.*"
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendine göre UÖM: "*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi*" ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine ziyaretler gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
5. Yukarıda anılan çerçevede, Isparta Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezine 17.06.2022 tarihinde habersiz bir ziyaret gerçekleştirilmiş olup ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
6. Ziyaret, Isparta Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi¹ Müdürü, Merkez sorumluları ve Merkez Sosyal Servis Birimi meslek elemanları ile yapılan ilk görüşme ile başlamıştır. Bu görüşmede ziyaret heyeti tarafından TİHEK'in UÖM kapsamındaki görev ve yetkileri hakkında bilgi verilmiş ve Merkeze ilişkin genel bilgiler edinilmiştir. Sonrasında, ziyaret heyeti tarafından engelli bireylerin yaşam alanları sırasıyla gezilmiş ve engelli bireylerle

¹ Bundan sonra kısaca "Merkez" olarak ifade edilecektir.

görüŖülmüŖ, ortak kullanım alanları kontrolden geçirilmiŖtir. Engelli bireylerle görüŖmeler kaldıkları evlerde gerekleŖtirilmiŖ, engelli bireyler ile yapılan görüŖmelere Merkez personeli dâhil edilmemiŖtir.

7. Merkezde bulunan ortak kullanım alanları gezilirken Merkez Müdürü ile uzman personel heyete eŖlik etmiŖ ve Merkezin iŖleyiŖine iliŖkin bilgi vermiŖtir. Bu kapsamda ortak oturma alanları, hobi odaları, amaŖırhane, yemekhane, mutfak, bahçe, sağlık odası ve fizyoterapi odası yerinde incelenmiŖtir.
8. Sağlık personeliyle ve Psiko-sosyal Serviste görevli personelle de görüŖmeler gerekleŖtirilerek servislerin iŖleyiŖine iliŖkin bilgi alınmıŖ ve personelin karŖılaŖtıkları sorunlar dinlenmiŖtir. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez İdaresiyle paylaŖılması için yapılan son görüŖme ile tamamlanmıŖtır.
9. Merkez İdaresi, ziyaret heyeti ile iŖbirliėi içerisinde hareket etmiŖ, heyete gerekli kolaylığı göstererek Merkezin bütün birimlerine eriŖimi saėlamıŖ, engelli bireylerle özel görüŖmeler yapılabilmesi için gerekli önlemleri almıŖ ve talep edilen bilgi ve belgeleri temin etmiŖtir.
10. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve EŖitlik Kurulunun 18.01.2022 tarihli toplantısında alınan 2022/43 sayılı kararı ve Başkanlık makamının 13.06.2022 tarih ve 10878 sayılı oluruna istinaden Isparta Engelsiz YaŖam Bakım Rehabilitasyon ve Aile DanıŖma Merkezine 17.06.2022 tarihinde gerekleŖtirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve Ŗikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini içermektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

11. Merkez, 1993 yılında Spastik Çocuklar Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü ismiyle spastik çocuklara gündüzlü bakım hizmeti vermek amacıyla faaliyetlerine baŖlamıŖtır. Akabinde Merkez, Isparta Valiliėi İl Özel İdaresi tarafından yaptırılan ve 08.06.2001 yılında hizmete açılan mevcut binasına taŖınmıŖtır.
12. 01.01.2007 tarihi itibariyle 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun gereği Merkez bireysel ve grup rehabilitasyon hizmetlerini ifa etmeyi bırakmıŖ ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve YaŖlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilen 30 kiŖilik kapasite ile tüm engel gruplarını kapsayan gündüzlü bakım hizmetine geçildiği öğrenilmiŖtir. İlgili mevzuat gereği engelli bireyler, engellilere sunulan hizmetlerden yalnızca bir tanesinden yararlanabilmekte iken “Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İliŖkin Yönetmelik” hükümleri uyarınca yürütölen evde bakım hizmeti hakkında 16.10.2021 tarihli ve 2021/24 Nolu Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Genelge'nin

6'ncı maddesinde yapılan değişiklik ile evde bakım hizmetinden yararlanan engelli bireylere de haftada 16 saati geçmemek üzere gündüzlü bakım hizmetinden istifade etme hakkı tanınmıştır².

13. Merkezin adı 22.01.2010 tarihinde "Isparta Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir.
14. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde bakılmakta iken durumu uygun olanların (hafif ve orta derecede raporu bulunanlar) kuruluşların dışındaki evlerde bakımlarının sağlanması, engelli bireylerin toplumsal yaşamda daha aktif olması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından "Umut Evi" adı verilen evde bakım ve rehabilitasyon odaklı hizmet modeli geliştirilmiştir. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un uygulama tarihi olan 01.01.2007 tarihinden itibaren Merkezde gündüzlü bakım hizmetinin yanı sıra yatılı bakım hizmetinin de verilmeye başlandığı bilgisi edinilmiştir. Bu kapsamda 22.01.2010 tarihinde 6 kişi kapasiteli 1. Umut Evi (Nazenin Umut Evi), 09.12.2010 tarihinde 6 kişi kapasiteli 2. Umut Evi (Nazende Umut Evi), 01.04.2013 tarihinde 6 kişi kapasiteli 3. Umut Evi (Gülendam Umut Evi) açılmıştır.
15. Isparta ilindeki Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında³ koruma ve bakım altında bulunan hafif ve orta düzeyde zihinsel engelli olan çocuk ve gençlerin Isparta Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün oluru ile Merkez bünyesindeki Umut Evlerine⁴ yerleştirildikleri öğrenilmiştir.
16. 08.01.2014 tarihinde 6 kişi kapasiteli İlk Kabul Müdahale Birimi, 24.12.2014 tarihinde 60 yaş üstü Aktif Yaşam Merkezi Birimi⁵, 26.05.2015 tarihinde 6 kişi kapasiteli Senir Yaşlı Yaşam Evi açılmıştır.

² Bahsi geçen Genelge'nin 6'ncı maddesi; "Evde bakım hizmetinden faydalanan engelli bireylerin bu hizmetten faydalanmakta iken Kurumumuz bünyesinde gündüzlü hizmet veren aile danışma ve rehabilitasyon merkezlerinin bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden haftada 16 saati geçmemek kaydıyla faydalanmaları ya da 26.10.2010 tarih ve 2010/12 No'lu Geçici ve Misafir Olarak Bakım Hizmeti Genelgesi kapsamında uygun olan resmi bakım ve rehabilitasyon merkezinde bir yıl içinde en fazla otuz gün geçici ve misafir olarak kalması mümkündür. Belirtilen hizmetlerden birinden ve belirtilen sürede faydalanan engelli bireyin evde bakım ücretlerinin kesinti yapılmadan ödenmesine devam edilmesi gerekmektedir." şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

³ **2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu**'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (f) bendinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca; "1. Çocuk Yuvaları; 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "Yetiştirme Yurtları"; 13 - 18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını," ifade eder.

⁴ **Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi**'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin (e) bendi uyarınca; "Umut Evi: Her ilin sosyal, kültürel açıdan engellilerin kalması için uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde apartman dairesi veya müstakil binalarda 2 ile 6 arasında engelliye hizmet verilen, koordinasyon merkezine ve kuruluşlara bağlı mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerini," ifade etmektedir.

⁵ **Sosyal Hizmetler Kanunu**'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesi uyarınca; "Aktif Yaşam Merkezi"; Yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli ve yaşlı bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını" ifade etmektedir.

17. 02.10.2018 tarihinde Isparta Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi olarak isim değişikliği yapıldığı belirtilmiştir. 04.10.2021 tarihi itibarıyla 18 yaş üstü erkek ruhsal engelli kabulü yapılarak aktif olarak hizmete başladığı öğrenilmiştir.
18. Covid-19 pandemisi sebebiyle 01.04.2020 tarihinde Sosyal İzolasyon Birimi açılmıştır.
19. Merkezin ziyaret tarihinde yürüttüğü hizmetlere ve kapasitesine ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 1 – Merkez Kapasitesi

Birimler ve Hizmetler	Kapasite
Umut Evleri	18
Gündüzlü Bakım Hizmeti	30
Aktif Yaşam Merkezi	Kapasite tahsisi yapılmamıştır.
Yaşlı Yaşam Evi	6
Engelsiz Yaşam Evleri	48

20. 5 farklı hizmet kolunun da Merkez İdaresi tarafından yönetildiği ifade edilmiştir.

2.2. MERKEZ PERSONELİ

21. Ziyaret tarihinde Merkezde görev yapan personele ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2 – Merkez Personeli

KADROLU PERSONEL		
UNVAN	ERKEK	KADIN
Kurum Müdürü	1	-
Kurum Müdür Yardımcısı	1	-
Sosyal Çalışmacı	2	1
Öğretmen	3	1
Hemşire	-	1
Fizyoterapist	1	-
Din Görevlisi	-	1
Bekçi	1	-
Hizmetli	-	1
Psikolog	-	1
4/B SÖZLEŞMELİ PERSONEL		
UNVAN	ERKEK	KADIN
Sosyal Çalışmacı	1	1
Fizyoterapist	1	-
Psikolog	-	1
Çocuk Gelişimcisi	-	1
Diğer Sağlık Personeli	2	1
Destek Personeli	2	-

Destek Personeli (Engelli Bakım)	8	-
Teknisyen	1	-
4/D SÜREKLİ İŞÇİ		
UNVAN	ERKEK	KADIN
Bakıcı Personel	2	26
Temizlik Görevlisi	2	6
Ziyaretçi Danışma ve Yönlendirme Görevlisi ⁶	4	2
Teknisyen	1	-
Teknisyen Yardımcısı	1	-
Bahçıvan	1	-
EK DERS KARŞILIĞI ÇALIŞAN		
Öğretmen	1	-
HİZMET ALIMI		
UNVAN	ERKEK	KADIN
Şoför	-	1
Aşçı	1	-
Aşçı Yardımcısı	-	1
Servis Elemanı(Mutfak)	1	1
TOPLAM	38	47
GENEL TOPLAM		85

22. Engelsiz Yaşam Evlerinde görev yapan personelin 24 saat esaslı olarak dönüşümlü şekilde çalıştıkları, Umut Evlerinin her birinde de 3 bakıcı personelin görevli olduğu bunların da 24 saat esaslı olarak dönüşümlü şekilde çalıştıkları, bakıcı personelin Öz Bakıma Destek Elemanı Eğitimi sertifikalarının⁷ olduğu, kurumda sertifikası olmayan bakıcı personel bulunmadığı öğrenilmiştir.

2.3. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER

23. Engelli bireylerin bakım merkezine yerleştirilebilmesi için mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları, çevrelerinde bulunan engellilerin özel bakım merkezine yerleştirilmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüklerine veya sosyal hizmet merkezlerine engelli bireyin rehabilitasyonu amacıyla bildirimde bulunabilmektedir. Ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlar, engelli bireylerin kendileri veya akrabaları da Merkezden hizmet alımı için talepte bulunabilmektedir.

⁶ Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Kapsamında Danışma Yönlendirme Elemanı/ASDEP Görevlisi Hizmet Alımında Uygulanacak Teknik Şartnamesine göre; “Danışma Yönlendirme Elemanı/ASDEP Görevlisi: ASDEP kapsamında özel hizmet alımı yoluyla istihdam edilecek personeli,” ifade etmektedir.

⁷ Eğitim süresini tamamlayıp MEB gözetiminde yapılacak sınava katılarak, sertifika almaya hak kazanan kişilere, Özel Unvan Meslek Eğitim Kursları tarafından düzenlenen, Milli Eğitim Bakanlığı onaylı “Öz Bakıma Destek Elemanı Eğitimi” (305 saat), “Öz Bakıma Destek Olacakların Eğitimi” (160 saat) kurs bitirme belgesidir. (<https://www.unvankurslari.com/kurslar/hasta-ve-yasli-bakim-kursu/>)(E.T:25.07.2022).

24. Engelli bireylerin Merkeze kabulü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün tertip veya nakil kararı ile yapılmaktadır. Ayrıca özel durumlarda kişiye uygun hizmet modeli belirlenene kadar Valilik Makamının Oluru ile engelli bireyler misafir olarak kabul edilebilmektedir.
25. Engelli bireyin kuruluştan ayrılması ise zihinsel engelli birey için vasinin yazılı talebiyle, bedensel engelli birey için ise kendi yazılı başvurusu ile yapılabilmektedir. Bu taleplerin değerlendirilmesi, Kuruluş Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu'nun⁸ kanaati ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kararı ile yapılmaktadır.
26. Ziyaret tarihinde Merkezde 30 – 50 yaş arası 8 yatılı ruhsal engelli birey bulunmaktadır. 45 zihinsel engelli bireyin de gündüzlü bakım hizmetinden faydalandığı öğrenilmiştir. Merkezde gündüzlü bakım hizmetinin haftanın beş günü verildiği ve belirlenen program çerçevesinde her bir zihinsel engelli bireyin haftanın iki günü hizmet aldığı belirtilmiştir.
27. Yatılı kalan 8 ruhsal engelli bireyin psikotik⁹ bozukluklarının olduğu ifade edilmiştir.
28. Umut Evlerinde 18 – 22 yaş arası 10 zihinsel engelli bireyin, Engelsiz Yaşam Evlerinde 8 ruhsal engelli bireyin¹⁰, Yaşlı Yaşam Evinde ise 4 yaşlı bireyin kaldığı, Aktif Yaşam Merkezinde ise ziyaret tarihi itibarıyla 9 engelli bireyin hizmet almakta olduğu öğrenilmiştir.
29. Ruhsal engelli bireylerden bir tanesinin vasisinin bulunmadığı, bu engelli bireye vasi atanmasına ilişkin mahkeme sürecinin devam etmekte olduğu, 7 engelli bireyin ise vasilerinin bulunduğu öğrenilmiştir.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

30. Merkezin idari binası 3 kattan oluşmaktadır. Binanın giriş katında gündüzlü bakım hizmeti alan zihinsel engelli bireyler için etkinlik odaları ve fizik tedavi odası bulunmaktadır. Gündüzlü bakım sınıflarında, tekerlekli sandalye kullanan bireylerin güvenliğinin sağlanması amacı ile zemin döşemesi halı ile yapılmıştır. Binanın birinci katında ise; sağlık servisi odası, sosyal

⁸ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik, m.10.

⁹ Psikotik bozukluk, kişinin gerçeklik algısının tamamen değiştiği psikolojik rahatsızlıkları tanımlamak için kullanılan genel bir kavramdır. Başta şizofreni olmak üzere birçok rahatsızlık "psikotik" olarak tanımlanır.

¹⁰ Duygu, düşünce ve davranışlarındaki normalden farklı görüntüler nedeni ile günlük yaşam aktivitelerini tamamlamada, kişiler arası ilişkilerini devam ettirmede güçlük yaşayan kişidir.

servis odası, görüşme odası ve müdür odası bulunmaktadır. İkinci katta ise Çocuk Destek Merkezi¹¹ bulunmakta olup idare birimi Merkezden ayrı bir yerdedir.

31. Merkezde idari binasında engelli bireylerin kullanımına tahsis edilmiş 1 asansör¹² bulunmaktadır. Merdiven küpeştelere genişliğinin engelli bireylerin tutunmaları için yeterli olduğu, engelli bireylerin merdiven boşluğuna düşmemeleri için alt tarafı demir üst tarafı camdan oluşan uygun yükseklikte tırabzanların yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
32. Merkezdeki çamaşır odasında 1 adet 20 kilogram kapasiteli kurutma makinesi, 1 adet büyük yıkama ve sıkma makinesi ve 1 adet ev tipi çamaşır makinesinin bulunduğu, engelli bireylerin çamaşırlarının ayrı ayrı filelerde yıkandığı öğrenilmiştir.
33. Merkez idari binasının giriş katında bulunan kadın tuvaletinde engelli lavabosu bulunurken aynı kattaki erkek tuvaletinde engelli lavabosu bulunmadığı görülmüştür. Bu eksiklik haricinde, tuvaletlerin oldukça temiz olduğu ve klozetlerin bulunduğu bölümde engelli bireyler için tutamaçların yer aldığı gözlemlenmiştir.
34. Merkez bahçesi büyüklüğünün¹³ yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Bahçede hayvan barınakları, çeşitli türlerde ağaçlar ve bir süs havuzunun bulunduğu görülmüştür. Ziyaret tarih ve saatinde süs havuzunda bulunan suyun temiz olmadığı ve sinek birikimine yol açtığı gözlemlenmiştir.
- ~~35.~~ Merkez bahçesinde bir spor sahası yapımının devam etmekte olduğu görülmüştür.
36. Ruhsal engelli bireylerin, Merkez idari binasına yaklaşık 200 metre mesafede ayrı bir giriş kapısı bulunan villa tipi 4 Engelsiz Yaşam Evinin bulunduğu bir kampüste bakım hizmeti aldığı, her bir evin 4 odadan oluştuğu ve 12 engelli bireye bakım hizmeti sunulacak şekilde tasarlandığı görülmüştür.
37. Engelsiz Yaşam Evlerinde; yatak odası, yemek odası, ortak kullanım amaçlı salon, mutfak, çamaşır odası, tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Ziyaret heyeti tarafından yapılan ölçümlerde yatak odalarının 20 metrekare, salonun 37 metrekare ve oda kapılarının genişliğinin yaklaşık

¹¹ 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesine göre "Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi; Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezler;" ifade etmektedir.

¹² Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, MADDE 34 – 1/h: "Merkez hizmet binasının bir kattan fazla olması durumunda, bakıma muhtaç özürlü bireyin ihtiyacı olan hizmetlere ve birimlere ulaşılabilirliğinin sağlanması için asansör veya merdiven asansörü bulunmalıdır."

¹³ Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, MADDE 34 – 1/ğ: "Merkezin bahçesi en az yatak odası olarak kullanılacak alanların toplamı büyüklüğünde olmalıdır. Bahçe büyüklüğü yetersiz olan binalarda gerekli koruma tedbirleri alınarak, binanın terası bahçe amaçlı olarak kullanılabilir."

88 cm olduğu tespit edilmiş, pencerelerde güvenliğin sağlanması amacıyla demir parmaklık bulunduğu gözlemlenmiştir.

38. Evlerde; 1 fırın, 1 ocak, 1 Türk kahvesi makinesi, 1 semaver, 1 bulaşık makinesi, 2 çamaşır makinesi olduğu görülmüştür.
39. Ziyaret edilen Engelsiz Yaşam Evlerinin temiz ve aydınlık¹⁴ olduğu görülmüştür. Merkezdeki ruhsal engelli bireyler ile yapılan görüşmelerde; düzenli olarak odalarının temizliklerinin yapıldığı, hijyen noktasında bir sorun olmadığı ifade edilmiştir. Heyetimizce de evlerin genel durumunun azami şekilde temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiştir.
40. İdare tarafından Merkezde ısınmanın kalorifer sistemi ile sağlanmakta olduğu görülmüş, Engelsiz Yaşam Evinde kalan ruhsal engelli bireylerle yapılan görüşmelerde ısınma konusunda bir şikâyet dile getirilmemiştir.
41. Merkezde 64 adet kamera olduğu, Merkez psikoloğunun görüşme yaptığı odalarda bulunan 2 kameranın sesli kayıt özelliğinin bulunduğu, Engelsiz Yaşam Evlerine 6 adet kamera yerleştirildiği, kamera görüntüleri incelendiğinde kamera açılarının Merkezde kalan engelli bireylerin mahremiyetini koruyacak şekilde bulunduğu, yatak odalarını ve tuvaletleri görmediği görülmüştür. Kamera kontrol odasında yapılan incelemede; kamera kayıt cihazının görüntüleri 1 ay süreyle saklayabildiği, 1 ay sonunda kayıtların silindiği anlaşılmıştır.

3.2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

42. İdare tarafından Merkezde kalan engelli bireylerin şikâyet veya taleplerini grup sorumlularına veya idari personele sözlü olarak bildirdikleri ve söz konusu şikâyet veya taleplere 24 saat içerisinde cevap verildiği ifade edilmiş, engelli bireylerle yapılan görüşmelerde; bir sorunları olduğunda grup sorumlularına rahatça ilettikleri öğrenilmiştir.
43. Ziyaret esnasında gerçekleştirilen görüşmelerde Merkezde kalan bireylerin, personel ve İdareden memnuniyet duyduğu görülmüş, bir şikâyette bulunulmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.

3.3. SAĞLIK VE BAKIM HİZMETLERİ

¹⁴ Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, MADDE 34 –1/b: “Merkezde bakıma muhtaç özürünün kullanacağı odalar gün ışığı almalı veya aydınlık olmalıdır.”

44. Ruhsal engelli bireylerin Merkeze ilk girişlerinde genel sağlık taramalarının Isparta Şehir Hastanesinde gerçekleştirildiği ve her yıl düzenli olarak sağlık taramalarının yapıldığı öğrenilmiştir.
45. Acil müdahale gereken durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezinin arandığı, en yakın hastanenin 10 dakika, ambulans istasyonunun ise 5 dakika mesafede olduğu ifade edilmiştir.
46. Merkezde 4 sağlık personelinin olduğu anlaşılmıştır. Kurum hemşiresi tarafından; engelli bireylerin ilaçlarının revirde tutulduğu, dolabın kilitlenmediği ancak revirin kapısının güvenlik amacıyla kilitli tutulduğu, revirde hasta kabulü yapılmadığı, rahatsızlığı bulunan engelli bireylerin sevklerinin yaklaşık 10 dakikalık mesafede olan hastaneye yapıldığı öğrenilmiştir.
47. Merkezde bulunan engelli bireylerden birinin tiroid hastası olduğu, diğer engelli bireylerin bir kronik rahatsızlığının bulunmadığı, psikiyatrik ilaç kullanan engelli bireylere, ilaçlarının reçetelerine uygun olarak revirde bulunan ilaç dolabından temin edilerek verildiği belirtilmiştir.
48. Revirdeki ilaçların son kullanma tarihleri kontrol edildiğinde ilaçların bir kısmının son kullanma tarihlerinin geçtiği görülmüştür. İdareye gerekli uyarılar yapılmış son kullanma tarihi geçmiş ilaçların ivedilikle usulüne uygun şekilde imha edilmesi hususunda daha dikkatli olunması ikazında bulunulmuştur.
49. Merkezde kalan engelli bireylerin sağlık dosyalarının, düzenli olarak ve ayrı ayrı fiziki kayıtlarının tutulduğu ve revir içindeki dolapta muhafaza edildiği gözlemlenmiştir.
50. Merkezde görev yapan tüm personelin ilk yardım eğitimi aldığı, Merkez fizyoterapistinin haftada bir gün Aktif Yaşam Merkezinde görev yaptığı öğrenilmiştir.

3.4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

51. Merkezde engelli bireylere yönelik ruhsal rehabilitasyon çalışmalarının düzenli olarak bireysel ve grup terapileri ile sağlandığı, engelli bireylerle yapılan görüşmelere göre ihtiyaçların belirlenerek uygulamaların bu çerçevede gerçekleştirildiği, Merkezde uygulanan psikolojik rehabilitasyon çalışmalarında Sağlık Bakanlığına bağlı toplum ruh sağlığı merkezlerinde ve hastanelerde uygulanan terapi uygulamalarının esas alındığı belirtilmiştir.
52. Merkez İdaresi tarafından Merkezde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen bir psikiyatristin bulunmadığı, ancak zamanla kalan kişi sayısının artacağı öngörüldüğü için konu ile ilgili talepte bulunulacağı belirtilmiştir.

3.5. BESLENME VE YEMEKHANE

53. Yemeklerin Merkez mutfağında diyetisyen kontrolünden geçerek hazırlandığı ve günde 3 ana, 2 ara öğün verildiği bilgisi edinilmiştir.
54. Yemekhanenin ve mutfağın temiz olduğu, mutfakta gıdaların standartlara uygun şekilde muhafaza edildiği gözlemlenmiştir. Gıdaların son kullanma tarihlerine ilişkin yapılan inceleme neticesinde son kullanma tarihi geçen ürün olmadığı görülmüştür.
55. Gündüzlü bakım hizmetinden yararlanan zihinsel engelli bireylerin yemeklerini yemekhanede, ruhsal engelli bireylerin ise yemeklerini kaldıkları Engelsiz Yaşam Evlerinde yedikleri bilgisi edinilmiştir.
56. Engelli bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde; yemeklerin lezzeti ve porsiyonu hakkında bir şikâyette bulunulmamıştır. Kahvaltının 08.00'de, öğle yemeğinin 12.00'de, akşam yemeğinin ise 17.30'da verildiği öğrenilmiştir. Ziyaret günü öğle yemeğinde servis edilen yemeklerin lezzetinin ve porsiyonunun yeterli olduğu görülmüştür.

3.6. FAALİYETLER VE GÜNLÜK YAŞAM

57. Gündüzlü bakım hizmetinden faydalanan engelli bireylerin, Belediye tarafından tahsis edilen araçla ikamet ettikleri adreslerden alınıp Merkeze getirildikleri, saat 15.00'a kadar çeşitli etkinliklerin yapıldığı ve rehabilitasyon hizmetlerinin verildiği, saat 15.00'de yine Belediye tarafından tahsis edilen araçla engelli bireylerin evlerine bırakıldığı anlaşılmıştır.
58. Merkezde İl Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 2 el işi öğretmeni bulunmakta olup, gündüzlü bakım hizmetinden yararlanmak üzere Merkeze gelen engelli bireyler ile puldan tablo yapma, alçı boyama, galoş yapma gibi el işi etkinliklerin yapıldığı, her ay 1 defa engelli bireylerin ailelerinin de katıldığı bir etkinlik düzenlenmektedir.
59. Merkezde, ziyaret tarihinde 1 özel eğitim öğretmeni bulunmakta olup merkezde bulunan engelli sayısı dikkate alındığında bu sayının şimdilik yeterli olduğu ancak gündüzlü bakım hizmeti alan engelli birey sayısının arttığı dönemlerde 1 özel eğitim öğretmenin yetersiz kalabildiği öğrenilmiştir.
60. Engelli bireylere yönelik müzik eğitimi verilmesi için İdare tarafından talepte bulunulduğu ancak İl Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından Merkez için açılan ilana müzik öğretmenleri tarafından müracaat edilmemesi sebebiyle müzik eğitiminin verilemediği öğrenilmiştir.
61. Merkezde kalan ruhsal engelli bireyler için kütüphane gezisi, kahvaltı organizasyonu, bowling, doğum günü kutlaması, piknik, gül bahçelerinin gezilmesi, doğa yürüyüşü gibi etkinliklerin gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

62. Merkezde görevli fizyoterapist tarafından kişilerin fiziki aktivite ihtiyaçlarının karşılanması, ruhsal rehabilitasyonlarına katkı sunulması, enerjilerinin doğru kullanımın öğretilmesi amaçlarıyla çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği, Merkez giriş katında bulunan kapalı spor salonunda koşu bandı, yatay ve eliptik kondisyon bisikleti gibi spor aletlerinin bulunduğu, her engelli bireye ait ayrı bir çarşafın olduğu ve spor faaliyetlerini gerçekleştirirken bu çarşafı kullandıkları öğrenilmiştir. Merkez fizyoterapisti ile gerçekleştirilen görüşmede; daha iyi bir tedavinin sağlanması adına gerekli olan bobath yatağı¹⁵, L merdiven¹⁶, paralel bar¹⁷ ve ağırlıkların temin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

3.7. DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM, ZİYARET VE AİLELERLE ETKİLEŞİM

63. Merkezde bulunan engelli bireylerin haftanın bir günü Merkez ana binasında telefon ile görüşme gerçekleştirebildikleri, görüşme gerçekleştirilen engelli bireylerin, telefon ile görüşme yapmaları hususunda herhangi bir sorun yaşamadıkları ve dışarıdan yapılan aramalar üzerine de telefonla görüşebildikleri anlaşılmıştır.

64. Merkezde bulunan engellilerin yaklaşık olarak 3 ayda bir defa ve bayram tatillerinde ev iznine gidebildikleri, izin için engelli bireylerin ailelerinin Merkeze geldiği ve ortalama 5 gün ila 1 hafta arası izin alındığı ifade edilmiştir¹⁸.

3.8. KONTROL YÖNTEMLERİ

65. Merkezde tespit ve tecrit odası bulunmadığı, öfke kontrol odası olarak fizyoterapi odasının içerisinde bir alanın ayrılmış olduğu görülmüştür. Bu odanın 5 yıldır hiç kullanılmadığı ifade edilmiş, odanın duvarlarında ve zemininde yumuşak dolgu malzemesi bulunmadığı gözlenmiştir.

4. DEĞERLENDİRME

66. Merkezin amacına uygun olarak tasarlandığı, fiziksel koşullarının genel olarak iyi olduğu, engelli bireylerin personelin tutumlarından memnuniyet duyduğu gözlemlenmiştir.

¹⁵ Bobath yatağı, fizik tedavide kullanılan bir rehabilitasyon yatağıdır.

¹⁶ Egzersiz kürsüsü de denilen L merdiven, fizik tedavide özellikle denge sağlamada kullanılan, birkaç basamak inilip çıkılabilen bir fizik tedavi aracıdır.

¹⁷ Paralel bar, özellikle yürüme ve denge sağlama gücünü çeken hastaların iki tarafına tutularak ilerleme çalışmalarını yapabildiği bir fizik tedavi aracıdır.

¹⁸ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik'in "Ziyaretçi kabulü" başlıklı 55'inci maddesinde; "Merkezde uygulanan programı aksatmamak, kuruluş müdürlüğünün uygun göreceği yer ve zamanda, Genel Müdürlük talimat ve mevzuatına uyulmak koşuluyla, aileler ve diğer kişiler merkezi ziyaret edebilirler" denilmektedir.

5. TAVSİYELER

5.1.MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

67. Engelli lavabolarının erkek tuvaletinde de bulundurulması,
68. Bahçede bulunan süs havuzunun temizliğinin düzenli olarak yapılması,
69. Spor sahasının yapım sürecinin hızlandırılması,
70. Kamera kayıtlarının tutulma sürelerinin uzatılması,
71. Revirde bulunan ilaç dolabının kilitli tutulması, ilaçların son kullanma tarihlerinin düzenli olarak kontrol edilerek son kullanma tarihi geçen ilaçların usulüne uygun biçimde imha edilmesi,
72. Fizyoterapi odasında eksikliği gözlemlenen ekipmanların temin edilmesi,
73. Öfke kontrol odasının standartlara uygun bir biçimde hazır tutulması, tavsiye edilmektedir.